చరిత్ర

ఢిల్లీ సుల్తానులు

- ఢిల్లీ సుల్తానుల పరిపాలనా కాలం 1206 – 1526
- ఢిల్లీ సుల్తానత్‌ను పాలించిన వంశాలు 5. అవి:
  - బానిస వంశం
  - ఖిల్జీ వంశం
  - తుగ్లక్ వంశం
  - సయ్యద్ వంశం
  - లోడీ వంశం
- బానిస వంశ స్థాపకుడు, ఢిల్లీ సుల్తానత్ రాజ్య స్థాపకుడు – కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ (1206 – 10)
- కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ బిరుదు – లాక్ భక్ష్
- బానిస వంశానికి ఉన్న మరో పేరు – మామ్లూక్ వంశం
- ఢిల్లీ ఆక్రమణకు గుర్తుగా కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ ప్రారంభించిన కట్టడం – కువ్వత్ ఉల్ ఇస్లాం
- భారతదేశంలో ఇస్లాం రాజ్యస్థాపనకు గుర్తుగా కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ ప్రారంభించిన కట్టడం – కుతుబ్‌మీనార్ (1199)
- కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ అజ్మీర్‌లో నిర్మించిన మసీదు – అర్హిదిన్–కా–జోంప్రా
- బెంగాల్‌లో తిరుగుబాటు చేసిన అలీమర్దాన్‌ను ఓడించిన ఐబక్ మహ్మద్‌షేరాన్‌ను పాలకుడిగా నియమించాడు
- ఐబక్ మామ పేరు – తాజుద్దీన్ ఎల్‌డజ్
- ఐబక్ బావ పేరు – నాసిరుద్దీన్ కుబాబా
- లాహోర్‌లో చౌగాన్/ పోలో ఆడుతూ గుర్రంపై నుంచి పడి మరణించిన సుల్తాన్ – కుతుబుద్దీన్ ఐబక్.
- ఐబక్ అనంతరం పాలకుడైన అతడి కుమారుడు – ఆరామ్‌షా.
- ఆరామ్‌షాను పదవి నుంచి తొలగించి పాలనకు వచ్చింది – ఇల్‌టుట్‌మిష్ (1211 – 36)
- ఖలీఫాతో ఢిల్లీ సుల్తాన్‌గా గుర్తింపు, అనుమతి పత్రం పొందిన తొలి వ్యక్తి – ఇల్‌టుట్‌మిష్ (1229)
- ఢిల్లీ సుల్తానుల కాలం నాటి సైనిక విధానం – ఇక్తా పద్ధతి (ఇక్తా అధిపతి – ముక్తీ). దీన్ని ప్రవేశపెట్టిన పాలకుడు – ఇల్‌టుట్‌మిష్
- కుతుబ్‌మీనార్ నిర్మాణాన్ని పూర్తి చేసింది – ఇల్‌టుట్‌మిష్
- 1214 నాటి తరైన్ యుద్ధంలో ఇల్‌టుట్‌మిష్ చేతిలో ఓడిపోయిన పాలకుడు – తాజుద్దీన్ ఎల్‌డజ్
- ఇల్‌టుట్‌మిష్ ప్రవేశపెట్టిన వెండి నాణెం టంకా, రాగి నాణెం – జటాల్
- 40 మంది తురుష్క సర్దారుల కూటమి చిహల్‌గనీ ఇల్‌టుట్‌మిష్ కాలంలో ఏర్పడింది
- 1217లో ఇల్‌టుట్‌మిష్ చేతిలో ఓడిపోయిన ముల్తాన్ గవర్నర్ – నాసిరుద్దీన్ కుబాబా
- రాజధానిని లాహోర్ నుంచి ఢిల్లీకి మార్చింది – ఇల్‌టుట్‌మిష్
- ఇల్‌టుట్‌మిష్ అసలు పేరు – షంషుద్దీన్ ఇల్‌టుట్‌మిష్
- కుతుబుద్దీన్ ఐబక్ ఇల్‌టుట్‌మిష్‌ను మొదట బదక్షాన్ ప్రాంతానికి గవర్నర్‌గా నియమించాడు
- ఐబక్ మరణించే సమయానికి ఇల్‌టుట్‌మిష్ బరద్వాన్ గవర్నర్‌గా ఉన్నాడు

- ఢిల్లీలో నిజమైన తురుష్క (టర్కీ) పాలనను పటిష్ఠంచేసిన వ్యక్తిగా పేరొందింది - ఇల్ టుట్ మిష్
- ఉజ్జయినిలోని మహంకాళి దేవాలయాన్ని ధ్వంసం చేసిన సుల్తాన్ - ఇల్ టుట్ మిష్
- 1236లో బనియన్ రాజపుత్రులతో యుద్ధం చేస్తూ ఇల్ టుట్ మిష్ మరణించాడు.
- ఇల్ టుట్ మిష్ అనంతరం పాలనకు వచ్చిన అతడి కుమార్తె - సుల్తానా రజియా
- రజియా సుల్తానా పదవీకాలం: 1236 - 40
- భారతదేశాన్ని పరిపాలించిన ఏకైక ముస్లిం మహిళ - సుల్తానా రజియా
- పరదా పద్ధతిని కాదని పరదాను తొలగించి ఏనుగుపై ఊరేగింది - రజియా సుల్తానా
- రజియా సుల్తానా తన అశ్వదళాధిపతిగా (అమీర్-ఇ-అబూఖత్) మాలిక్ జమాలుద్దీన్ యాకూత్‌ను (అబిసీనియా దేశస్థుడు) నియమించింది
- లాహోర్ తిరుగుబాటును అణచింది - రజియా సుల్తానా
- రజియా సుల్తానా వజీర్ - నిజామ్ ఉల్‌ముల్క్ జునైదీ
- రజియాను వివాహం చేసుకున్న భటిండా పాలకుడు - అల్‌తునియా
- రజియా, అల్‌తునియా 1240లో హత్యకు గురైన ప్రదేశం - ఖైతాల్
- రజియా అనంతరం సుల్తాన్ అయిన ఆమె సోదరుడు - బహరాంషా
- బాల్బన్ బహరాంషాను తొలగించి నాసిరుద్దీన్ మహ్మద్‌ను సుల్తాన్‌గా నియమించాడు -
- తబాకాత్-ఇ-నాసిరి గ్రంథాన్ని రాసింది - మిన్హజుద్దీన్ షిరాజ్
- నాసిరుద్దీన్ అనంతరం సుల్తాన్ అయింది - బాల్బన్ (1266 - 87)
- బాల్బన్ అసలు పేరు - బహవుద్దీన్ (ఉలూగ్‌ఖాన్)
- బానిస వంశంలో గొప్పపాలకుడు - బాల్బన్
- బాల్బన్ ఇల్బారీతెగకు చెందినవాడు
- బానిసగా, నీరు మోసేవాడిగా, కట్టెలు కొట్టే పనివాడిగా, సైనికుడిగా, సేనానిగా, ప్రధానిగా చివరికి సుల్తాన్‌గా బహుముఖ పాత్రలు పోషించిన వ్యక్తి - బాల్బన్
- అడవులను నరికించి, వ్యవసాయ భూములుగా మార్చిన తొలి ఢిల్లీ సుల్తాన్ - బాల్బన్
- బాల్బన్‌కు వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేసిన బెంగాల్ గవర్నర్ - తుగ్రిల్ ఖాన్
- తుగ్రిల్ ఖాన్ తిరుగుబాటును అణచి బెంగాల్‌కు నూతన పాలకుడిగా బుగ్రాఖాన్‌ను నియమించాడు
- ఇస్లాం సిద్ధాంతమైన 'సర్వ సమానత్వం' నుంచి వైదొలగిన తొలి ఢిల్లీ సుల్తాన్ - బాల్బన్
- 'జిల్లీ ఇల్లాహే' (చక్రవర్తి భగవంతుడి నీడ) అనే సిద్ధాంతాన్ని ప్రకటించిన ఢిల్లీ సుల్తాన్ - బాల్బన్
  (నియాబత్-ఇ-ఖుదాయ్ = సుల్తాన్ దేవుని ప్రతినిధి)
- సామాన్య ప్రజలతో మాట్లాడటానికి ఇష్టపడని సుల్తాన్ - బాల్బన్
- బాల్బన్ ప్రజలతో సంభాషించడానికి నియమించిన అధికారులు - చాంబర్లీన్లు
- బాల్బన్ ప్రవేశపెట్టిన పర్షియన్ రాజరిక పద్ధతులు - పైబోస్, సిజ్దా
- సిజ్దా అంటే - సాష్టాంగ నమస్కారం చేయడం
- పైబోస్/ జమ్మిబోస్ అంటే /సుల్తాన్ పాదాలనుగానీ, సింహాసనాన్నిగానీ ముద్దుపెట్టుకోవడం.
- నౌరోజ్ పండుగను భారతదేశానికి పరిచయం చేసింది - బాల్బన్

- నాణేలపై ఖలీఫా పేరును ముద్రించిన సుల్తాన్ – బాల్బన్
- సైనికులకు వృద్ధాప్య పెన్షన్ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టింది – బాల్బన్
- 40 మంది తురుష్క సర్దారుల కూటమి 'చిహల్‌గనీ'ని నిర్మూలించింది – బాల్బన్
- బాల్బన్ ఏర్పాటు చేసిన గూఢచారి శాఖ – దివాన్ ఇ బరీద్
- మియోలు/ మేవాటీలు అనే దొంగలను నిర్మూలించిన సుల్తాన్ – బాల్బన్
- బాల్బన్ ప్రవేశపెట్టిన సైనిక/ యుద్ధశాఖ – దివాన్ ఇ అర్జ్
- బాల్బన్ తన ఆస్థానంలో పోషించిన ప్రముఖ పారశీక కవి – అమీర్ ఖుస్రూ
- అమీర్ ఖుస్రూ బిరుదు – భారతదేశపు చిలుక (ఇండియన్ ప్యారెట్)
- సితార్, ఖయి, తబలా లాంటి వాద్య పరికరాలు రూపొందించింది – అమీర్ ఖుస్రూ
- బాల్బన్ కాలంలో దివాన్–ఇ, అర్జ్ శాఖకు మంత్రిగా పనిచేసింది – ఇమ్మాద్ ఉల్‌ముల్క్
- బాల్బన్ కాలంలో ఆదరించిన కవులు – అమీర్ ఖుస్రూ, అమీర్ హసన్
- బాల్బన్ తన ఆస్థానానికి ఆహ్వానించిన త్రిమతాచార్యుడు – మధ్వాచార్యులు
- చివరి బానిస వంశ సుల్తాన్ – కైకూబాద్

ఖిల్జీ వంశం (1290 – 1320)

- 1290లో చివరి బానిస వంశ పాలకుడు కైకూబాద్‌ను హత్య చేసి, ఖిల్జీ వంశపాలనను ప్రారంభించింది – జలాలుద్దీన్ ఖిల్జీ
- 1290లో జలాలుద్దీన్ ఖిల్జీ పట్టాభిషేకం జరిగిన ప్రాంతం – నౌషహోర్/ కైలుఘరీ/ కిలోకారి
- 1291లో మాలిక్ చజ్జూ (కారా) తిరుగుబాటును అణిచింది – జలాలుద్దీన్ ఖిల్జీ
- సిద్దిమౌలా అనే మతగురువును ఏనుగులతో తొక్కించి, చంపించిన సుల్తాన్ – జలాలుద్దీన్ ఖిల్జీ
- జలాలుద్దీన్ ఖిల్జీ కాలంలో ఓడిపోయిన మంగోలులు ఉలూగ్‌ఖాన్ నాయకత్వంలో నయాముస్లింలు అనే పేరుతో భారతదేశంలో స్థిరపడ్డారు.
- ధగ్గులు అనే దోపిడీ దొంగలను నిర్మూలించిన సుల్తాన్ – జలాలుద్దీన్ ఖిల్జీ
- జలాలుద్దీన్ ఖిల్జీ వజీర్ – ఖ్వాజా ఖతీర్
- ఢిల్లీ కొత్వాల్‌గా నియమితుడైన వ్యక్తి – మాలిక్ ఫక్రుద్దీన్
- 1294లో యాదవ రాజ్యంపై దాడికి అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ (గుర్షాస్ప్ మాలిక్) నాయకత్వంలో సైన్యాలను పంపాడు.
- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ 1296లో జలాలుద్దీన్ ఖిల్జీని కారా ప్రాంతంలో చంపించి సుల్తాన్ అయ్యాడు.
- అల్లావుద్దీన్ పరిపాలనా కాలం: 1296 – 1316
- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ అసలు పేరు – గుర్షాస్ప్ మాలిక్
- మతం నుంచి రాజకీయాలను వేరుచేసిన తొలి ఢిల్లీ సుల్తాన్ – అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ
- ఢిల్లీ సుల్తానుల్లో గొప్పవాడు – అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ
- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ బిరుదులు: సికిందర్–ఇ–సాని, రెండో అలెగ్జాండర్, అమీర్–ఉల్–ముమూనిన్
- హిందువులపై అధిక పన్నులు విధించిన ఏకైక సుల్తాన్ – అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ
- 1299లో గుజరాత్‌పై దండెత్తిన అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ అక్కడి రాజు కర్ణదేవుడిని ఓడించాడు.
- కర్ణదేవుడి భార్య కమలాదేవిని అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ వివాహం చేసుకున్నాడు.

- కర్ణదేవుడు తన కుమార్తె దేవలదేవితో కలిసి యాదవ రాజ్యంలో ఆశ్రయం పొందాడు.
- నాటి యాదవ రాజ్య రాజు - రామచంద్ర దేవుడు
- గుజరాత్‌లోని కాంబే ప్రాంతం నుంచి అల్లావుద్దీన్ కొనుగోలు చేసిన వ్యక్తి - మాలిక్ కాఫర్
- మాలిక్ కాఫర్ వాస్తవంగా హిందూమతానికి చెందినవాడు. కానీ ఇస్లాం మతంలోకి మార్చారు. అతడిని హజార్దీనారి పేరుతో పిలిచేవారు.
- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ చేతిలో ఓడిపోయిన రణతంభోర్ రాజు - రాజా హంవీరదేవుడు
- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ చేతిలో ఓటమి చెందిన మేవాడ్/ చిత్తోడ్ రాజు - రాణా రతన్ సింగ్
- రాణా రతన్‌సింగ్ భార్య - రాణి పద్మిని
- రాణి పద్మిని శత్రువు చేతికి చిక్కకుండా ఉండటానికి జౌహార్ చేసింది.
- జౌహార్ అంటే అగ్నిగుండంలోకి దూకి ఆత్మహత్య చేసుకోవడం.
- చిత్తోడ్ ఆక్రమణ అనంతరం దానికి పెట్టిన పేరు - ఖిజీరాబాద్
- చిత్తోడ్ దండయాత్రలో పాల్గొన్న ప్రముఖ కవి - అమీర్ ఖుస్రూ
- పద్మావత్ గ్రంథాన్ని రాసింది - మాలిక్ మహ్మద్ జాయసీ

అల్లావుద్దీన్ ఉత్తర భారతదేశ దండయాత్రలో ఓడించిన ఇతర రాజులు

★ మాల్వా - మహలక్ దేవుడు

★ జాలోర్ - కనేరా దేవుడు

★ పరమారరాజు - శీతల్ దేవుడు

- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ కూడా సోమనాథ దేవాలయాన్ని కొల్లగొట్టాడు.
- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ దక్షిణ భారతదేశ దండయాత్రకు నాయకత్వం వహించింది - మాలిక్ కాఫర్

మాలిక్ కాఫర్ చేతిలో ఓటమిపాలైన దక్షిణ భారత రాజ్యాలు - రాజులు

యాదవ రాజ్యం - రామచంద్ర దేవుడు

కాకతీయ రాజ్యం - రెండో ప్రతాపరుద్రుడు

హోయసల రాజ్యం - మూడో భల్లాలదేవుడు

పాండ్య రాజ్యం - వీర పాండ్యుడు

- గుర్రాలపై రాజముద్రలు వేసే పద్ధతి - దాగ్
- మార్కెట్ సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టిన ఢిల్లీ సుల్తాన్ - అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ
- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ ఏర్పాటు చేసిన మార్కెట్ శాఖ - దివాన్-ఇ-రియాసత్
- మార్కెట్ సంస్కరణల అమలు కోసం నియమించిన ప్రత్యేక అధికారి పేరు - షహనా-ఇ-మండి
- దివాన్-ఇ-రియాసత్‌గా పనిచేసిన వ్యక్తి - మాలిక్ యాకూబ్
- మార్కెట్ శాఖ, దివాన్-ఇ-రియాసత్ మార్కెట్‌లపై అధికారి - షహనా-ఇ-మండి
- ఇక్తా పద్ధతిని రద్దు చేసి, సైనికులకు జీతాలు ఇచ్చే పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టింది - అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ
- సైనికులకు నిర్వహించే హాజరుపట్టీ - చెహ్రా
- అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ కాలంలో సైనికుడి సంవత్సర జీతం - 234 టంకాలు

- ✤ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ మార్కెట్ సంస్కరణల ప్రధాన లక్ష్యం – సైనికుల సంక్షేమం
- ✤ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ మార్కెట్ సంస్కరణలు దేశమంతటా ఉన్నాయని పేర్కొన్నది – జియావుద్దీన్ బరౌనీ
- ✤ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ ఆస్థానంలో ఉన్న ప్రసిద్ధ చరిత్రకారులు – బరౌనీ, ఇస్సామీ
- ✤ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ ఏర్పాటు చేసిన రెవెన్యూ శాఖ – దివాన్–ఇ–ముస్తక్‌రాజ్
- ✤ దివాన్–ఇ–ముస్తక్‌రాజ్ ప్రధాన విధి – రెవెన్యూ విధానంలో ఉద్యోగుల అవినీతిని నిర్మూలించడం
- ✤ అల్లావుద్దీన్ కాలంలో భూమి శిస్తు – 1/2వ వంతు
- ✤ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ సర్వే చేసిన భూములను బిస్వాలు (నేటి ఎకరాలు) పేరుతో వర్గీకరించాడు.
- ✤ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ ప్రజల సంక్షేమం కోసమే ధరల నియంత్రణను ప్రవేశపెట్టాడు అన్నది – అమీర్ ఖుస్రూ
- ✤ మార్కెట్‌లపై నియమించిన నిఘా అధికారులు – బరీద్‌లు/ మున్హీలు
- ✤ అల్లావుద్దీన్ కాలంలో ధరలు స్థిరంగా ఉన్నాయని షాజహాన్ కాలంలో పేర్కొన్న చరిత్రకారుడు – పెరిస్తా
- ✤ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ కాలంలో జరిగింది – జలాలీ ప్రభువుల తిరుగుబాటు
- ✤ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ నిర్మాణాలు – సిరి నగరం (రెండో రాజధాని), అలై దర్వాజా (కుతుబ్‌మీనార్ గేటు), అలైమీనార్ (మధ్యలో నిలిచిపోయింది)
- ★ నయా ముస్లింలను పూర్తిగా నిర్మూలించిన సుల్తాన్ – అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ
- ★ ఘరీ అంటే – ఇంటి పన్ను
- ★ చరాయ్/ చరి అంటే పచ్చిక బయళ్లపై పన్ను
- ★ అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ మరణానంతరం పాలకులైనవారు – కుతుబుద్దీన్ ముబారక్ ఖిల్జీ (1316 – 20), నాసిరుద్దీన్ ఖుస్రూషా (1320)
- ★ తనను తాను ఖలీఫాగా ప్రకటించుకున్న ఢిల్లీ సుల్తాన్ – ముబారక్ ఖిల్జీ

రచయిత: బొత్స నాగరాజు

www.eenadupratibha.net